

El Calçasses del Nyinyol

Com feia tants anys que era el porter del número catorze, tothom del carrer el coneixia. El seu caràcter en extrem encongít, d'una bonhomia que es decantava sempre a la ridicolesa, era causa de que la gent el tingués per un enza, per home sense voluntat ni energia, vingut al món solament per a servir de barret de rialles.

Si se'n havia tingut de veure, el pobre senyor Quim, en el vetllador de la porteria mentre picava sola o donava aparences de juvenesa a un parell de sabates velles! Quants cops la mainadota, amb aquella crudeltat de l'infant pels éssers inofensius, li tiraven boles de pader conjuminades amb saliva i pressió de queixals, que el bon home es limitava a retornar als marrecs amb més o menys bon ull, enardint així als brivalls que acabaven per omplir l'entrada de paper mastegat i fins s'atrevien a tirar algun tronxo de col amb tota la força i mala intenció possibles.

Aleshores el senyor Quim, tot recollint l'indigne projectil, que al topar amb força sobre la tauleta li havia rebotit en ple rostre, i llençant-lo al carrer, era quan protestava de les proporcions que prenia la bromada.

—Això no, ¿sentiu? Això de tirar coses que poden fer mal no m'ho feu més. Una altra vegada m'enfadaré de debò. —

I quan venia aquesta altra vegada, que no solia trigar ni tan sols quaranta vuit hores, al tronxo de col s'hi afegia algun tomàtec mig podrit o alguna poma que el corc insospitat havia fet aturar l'avidesa de les queixalades, i el pobre ataconador ni s'enfadava de debò ni de per riure.

El Serafi de cà l'adroguer, aquell aprenent burleta, l'esca del pecat que alentava a la quitxalla del barri a fer els mils gatuperis al sabater, cada any pels Innocents era també l'inductor de les bromes pesades a que era condempnada aquella ànima neta de tota suspicàcia.

I de totes aquestes facècies el barri en pes en reia a boca plena, llevat del senyor Gómez, el guarda urbà que quan era municipal ja estava de servei a la placeta propera i que es franquejava amb tota la gent del carrer. Ell era el que sermonava sovint al Serafi de cà l'adroguer per a que deixés en pau al senyor Quim ataconador, i el que tallava les entramaliadures de la mainada amb aquella vara d'autoritat enlairada que no arribava mai a caure.

També se les havia alguns cops amb el propi senyor Quim, acusant-lo de tot per la seva extremada indulgència:

—*Usted és demasiado bo. Si le soltase quatre fàstics al Serafi cuando se los merece i espavilase una sola vegada a esta canallota con el tirapiè, se acabaria para siempre el soroll.*

—Què hi vol fer, senyor Gómez! Són joves; no ho fan amb mala intenció. Ganes de borgejar i riure... Ja sabem què cosa és joventud.

—*Como vostè no hay dos en la tierra. Es hombre que, per més que n'hi faci'n, no se enfada nunca.*—

Això últim no era pas cert. El senyor Quim no s'enfadava quasibé mai; però hi havia una sola cosa que el feia sortir de polloguera: s'enfadava quan la gent del carrer no volien creure que hi hagués res que pogués fer-lo enfadar ni que s'hagués enfadat

en tota sa vida, i ell s'havia enfadat, i no pas poc ni gaire. Un sol cop, això sí; va ésser quan encara adolescent feia l'aprenentatge a cà l'Espinasa del carrer dels Escudellers i es veié acusat de furt pel fadri més antic de la casa.

Quan als dematins prenia el café amb llet al carretó del Nelo, que solia instal·lar-se a la placeta, i el Serafi, secundat pel Tano camàlic, treia aposta aquell fet tantes voltes contat i mai cregut, al senyor Quim ataconador encara se li encenia el rostre d'indignació i els punys se li cloïen per l'ultratge remot.

—Jo era un xaval i ell un home fet — feia avivant-se-li la mirada — i al sentir-li dir que posaria les mans al foc segur de no cremar-se i que per força tenia d'haver sigut el Quimet aprenent, una sotragada, com si el món s'enfonzés, em va remoure tot. Vaig llençar-me contra aquell home aferrant-me-li al coll amb les mans que semblava que tinguessin la duresa del ferro, i si no arriben a separar-nos a temps el mato, ja ho crec que el mato!

—I què havieu de matar, vos! — deia el Serafi, esclafint la riälla.

—¿Voleu jugar-vos un cigaló de la dolça que amb una sola mà us domino i que besareu l'empedrat als dos minuts? — afegia el Tano camàlic, tot penjant la corretja i les cordes de l'ofici al braç del carretó i arreguçant-se les mànegues de la brusa amb gest reptador.

—Amb vos no m'hi he de barallar per res, ¿sabeu? — contestava el Quim, enrogit de rostre per l'ofensiva incredulitat del seus companys de desdejuni. — I tu, baliga balaga — continuava, dirigint-se a l'aprenent de cà l'adroguer — sàpigues que el Quim ataconador no s'ha posat en sa vida una mentida a la boca, ¿ho tens entès?

—Me pareix a mi que aquesta vegà... — deia allavors el Nelo mentre omplenava un got d'aquell beuratge térbol que els parroquians tenien la benignitat d'anomenar «café amb llet». — Me pareix a mi... — I reia per sota el nas pessigollejat pel final de la frase, que quedava dins.

—¿Qué voleu dir, amb això? Apa, aboqueu-ho tot, que l'home que apunta i no tira no és home ni és res. Apa, digueu cara a cara lo que guardeu al pap, vinga. —

El Nelo, ja un poc picat, acabava per llençar el reste:

—Pues, clarito; que esta és mes grossa que el Micalet de València.

—Doncs és tan cert com la llum del dial — exclamava l'ataconador, congestionat del tot i pegant tan fort cop de puny sobre el carretó que feia trontollar els gots i vessar part del líquid dels que estaven plens i a disposició de la clientela.

—Ep, això no val! A veure si amb aquests cops de geni ens quedarem en dejú!

—No s'acalore, sinyor Quim. ¿Assò qué té que vore? Ja se sap que cap gusano pot mai aplegar a pantera. ¿Té vostè alguna culpa de no haver naixcut amb urpes?

—Bona, Nelo, bona de debò! Toqueu-la! Ha, ha, ha! — i el camàlic encaixava amb el valencià del carretó, augmentant amb aquesta sortida la riota general.

El pobre senyor Quim ataconador, tot ell trasbalsat i tremolós, amb la paciència esgotada i amb el seu natural encongiment esborrat per la indignació, gesticulava jurant i perjurant la certesa absoluta d'aquell fet i dient a crits que si es tornés a veure a sobre acusació tan deshonrosa com és la de manca de probitat, faria d'home madur lo mateix que feu quan era encara una criatura. I aquestes protestes del senyor Quim, les seves exclamacions, aquell desacostumat foc en la paraula, feien encara créixer més i més les burles i els estirabots revoltants, fins que, amb tota calma, s'apropava al carretó el senyor Gómez i amb la seva autoritat conciliadora tallava l'incident.

—*Vamos, senyor Quim, déjelo correr, que todos estos son unos plagues que siempre tienen ganas de gresca.*—

I s'emmenava al sabater, que, bracejant encara posseït de l'excitació que aquella colla de gats dels frares havia fet nàixer, volia

convéncer de totes passades a l'urbà d'ésser cert com l'Evangeli que als disset anys havia estat a punt d'escanyar un home. I el senyor Gómez, que en tant temps d'exercir autoritat tenia molt après en prudència i discreció i que sabia que una personalitat amb levita vermella i proveïda de mangala que per les seves virtuts sobrenaturals fa deturar el més imposants i feixucs camions i seguir el camí per ella indicat als automòbils moguts vertiginosament per tants cavalls com es vulga lo mateix que les oquetes de llauna i béc d'acer obeeixen el guiatge de l'imàn, tement caure en el ridícol de l'excessiva credulitat i no volent tampoc contradir les asseveracions de l'ataconador i fer créixer una bullida de sangs que, pel contrari, convenia que anessin arribant poc a poc al refredament, es limitava a arronsar-se d'espatlles i a atemperar aquell esperit amb frases de tal vaguetat que no donessin la raó ni portessin la contra.

—Senyor Quim, calma sobre todo! No se enfunde en estas cosas que no valen la pena. Créame a mi; ya sabe que se le aprecia.—

¿Que no valen la pena? ¿que no valen la pena? es repetia mentalment el senyor Quim quan, ja assegut davant del vetllador, començava la feina del dia. ¿És que pot haver-hi home honrat que no perdi el món de vista i faci una atzagaiada de les grosses al veure's acusat de lladre? ¿És que aquests impulsos irresistibles de la dignitat i de la pròpia estima només ha de sentir-los el que té bons bíceps i accepta totes le baralles pinxesques, com suposava el Tano camàlic? Ningú, ningú creia en aquell fet de la vida del sabater, ningú, ni el propi senyor Gómez, tan assenyat, que tantes proves d'afecte li tenia donades. I això era lo que més molestava al bon home, molt més que les burles de tota aquella colla de baligabalagues que prenien el cafè amb llet al carretó del Nelo: que una persona de bon criteri i que el coneixia de feia qui sap els anys pogués dubtar de la paraula neta de tota mentida que brollava ingènua com la d'un infant verge de vanitat i de malícies.

Sempre que a primera hora del matí sorgien aquests incidents

desagradables, després el senyor Quim romania enfurrinyat i sense poder digerir la injustícia, i això feia que el malhumor li traspués el rostre marcant-li dues arrugues de preocupació entre cella i cella, i que les mitges soles que ajustava al calçat vell de la minyona del primer pis rebessin les martellades amb doble força de la necessària a la penetrabilitat dels claus. La Magdaleneta, propietària de les sabates en reparació, que baixava i pujava sovint l'escala per compres a cà l'adroguer, observant l'aixutesa de la salutació que li feia el senyor Quim, solia aturar-se a la porteria per a indagar la causa d'aquell posat sorrut, preguntant insistentment a l'ataconador si era que no es trobava bé, i, esgotades les evasives, el senyor Quim acabava per contar lo succeït durant l'estona del desdèjuni. La Magdaleneta, que après de deixar la paperina dels fideus mitjans sobre el vetllador havia pres seient al tamboret espellifat que servia als parroquians per a descalçar-se, quan era assabentada de la causa d'aquell enuig persistent a la distracció del treball i al transcurs de les hores, renyava al senyor Quim com es renya a una criatura rebeca que plora sense solta ni consol pel motiu més fútil. ¿Per això havia d'enca-parrar-se? ¿Per les bromades d'un toca campanes com el Serafi i per les burles de dos homes tan ordinaris i malparlats com el Tano camàlic i el Nelo del carretó, ambdós de mala anomenada per llur excessiva afició a la beguda? ¿El del senyor Gómez feia cas? ¿Que no ho sabia que tots els que van vestits diferents dels altres i tenen ofici de manar, quan comencen per dir que una cosa és blanca essent negra no hi ha poder diví ni humà que els faci confessar l'erro? Vaja, vaja, que tanmateix l'ataconador tenia un geni ben estranyot!... Si ella s'hagués també enfondat així en les traperies i facècies de la gent del veïnat, no estaria pas poc ben endegada! Amb aquell poca substància del Serafi, que, davant de totes les parroquianes de cà l'adroguer, sempre li feia bromes pesades sobre si tenia amors o no tenia amors, i veient-se molts cops obligada a defensar-se a bufetades de les escomeses bestials del

Tano camàlic. Oh, i això encara, com aquell... A un desvergonyit se li contesta amb desvergonyiments més grossos que els séus, i a un béc enardit se'l fa creure amb la santa garrotada... Lo pitjor eren les males llengües, les murmuracions de les dones del barri, que propalaven infàmies d'aquelles que no pot perdonar-les ni el sant que sia més sant dels sants del cel.

—Si jo em prenguéss a aquestes coses com vostè es pren, al menos n'hauria ja tingut d'escanyar mitja dotzena d'aquestes trapaceres que es fiquen allí on no les demanen.—

Al principi, la Magdaleneta, hi prenia uns disgustos que li llevaven la son unes quantes nits i les ganes de menjar uns quants dies; però la reflexió i el seny acabaren per fer-li entendre que aquella no era pas certament la manera d'aturar la maledicència; ans al contrari: com lo que feia malparlar a les gatamaules del carrer era l'enveja, i l'enveja és odi, al veure que la persona odiada en patia, multiplicaven més i més les calúmies per a augmentar el sofriment. I això, això mateix, era lo que li passava al senyor Quim, que, amb els seus exaltaments i enrabiades, acabaria per fer que tots els veïns s'apleguessin cada matí al carretó del Nelo amb el sant propòsit de soliviantar a aquell home que es deixava conduir de la mà allí on volien aquells mals modos.

Calia fer com la Magdaleneta: no enfondar-se en res; tenir les orelles dispostes de manera que no deixessin pas a les paraules que punxen les entranyes, i contestar a les invectives i befes amb rialles de despreci i amb cançons que muntin pel cel-obert i que penetrin triomfants per la finestra de l'enemic. I, recollint la paperina dels fideus, al pujar apressadament l'escala per a rescabalar-se del temps perdut, la Magdaleneta encara es tombava a dirigir l'última recomanació:

—Rialles i cants, senyor Quim, que no hi ha al món medecina millor per a tots els mals. I les coses que amoinen, aquí — afegia signant-se el clatell. — Faci com jo, cregui: tiri's-ho tot a l'esquena.—

Evidentment la Magdaleneta tenia raó, i era de prudent i d'entenimentat el seguir els seus consells. Aquest propòsit, que tornava la serenor a l'ànim del senyor Quim, no solia mai passar de tal. En efecte, quan al matí següent el bon home s'atansava al carretó del Nelo, de primer antuvi ja es topava amb el Tano camàlic que, amb aquelles camasses de paquiderm aixarrancades i amb la barretina caiguda enrera per l'èxtasi de la beguda forta, sospenia la delectansa a mitja copa, aixugant-se els llavis amb la mànegua, per a preguntar-li sornaguer i burleta: —I doncs, Quim, quantes dotzenes n'heu mort d'ençà que no ens havíem vist? — i veia que el diablet aquell que li deien Serafi i que feia l'aprenentatge a cà l'adroguer, s'amagava darrera del carretó fingint un gran espaordiment i engegant crits d'assistència pel gros perill imminent, lo que, com és natural, provocava la riallada entre els parroquians que queixalaven amb avidesa el llonguet atuidor del corc de primera hora. Allavors el senyor Quim ataconador sentia novament oberta la ferida del dia abans i oblidava tota discreció i bons propòsits, i altre cop el senyor Gómez posava fi a l'incident i tractava d'apaivegar la indignació del sabater amb paraules que no el comprometessin fent caure l'autoritat en pecat de candidesa davant de la gent del barri, i altre cop la Magdaleneta, deixant que l'olla sobreixís i que l'estofat s'agafés, havia de sermonejar tres hores sentada al tamboret de la porteria, sermoneig que, a la fi, portava sempre la calma i la recta reflexió al senyor Quim ataconador.

La Magdaleneta del primer pis era la única persona en el barri que no posava dubtes a les asseveracions del sabater quan aquest contava el cop de geni que l'havia dut a les portes de l'homicidi. En el fons potser era tan incrédula com els altres; emperò el seu natural decantat a la rialla i a pendre's-ho tot a la fresca, feia que defugís les discussions agres amb fos qui fos, i que, tant si creia que la tenien com no, donés sempre la raó a tothom en evitació

de paraules enutjoses que, en realitat, a ningú aprofiten ni convencen. I, com que aquest últim caire del caràcter de la criadeta del primer pis restava ben endins de la seva ànima i fora de l'abast de la infantil miopia del senyor Quim, que veia solament en la Magdaleneta la noia entenimentada que el comprenia millor que tots aquells ximples del barri, incapaços de capir els impulsos irresistibles de la santa indignació, el fet de que aquella criada de servei fos diferent dels altres i que cada cop que el veia enfurruinyat per les impertinències dels veïns fes tot lo que podia per a esbargir-li el malhumor i tornar-lo a la placidesa, va anar poc a poc arrelant en el cor de l'ataconador un sentiment de fonda simpatia per ella. S'anava habituant de tal manera al picaroleig d'aquell ocell festós i manyac, que quan no era la noia que s'aturava per a conversar amb l'ataconador, era aquest que sol·licitava d'ella uns moments de diàleg, durant els quals els llits quedaven per fer i les sabates per apariar, i com que les sortides de la Magdaleneta eren moltes, les feines que s'efectuaven al pis i a la porteria eren poques, amb evident perill d'acomiadament per part dels amos i de descrèdit per part de la parròquia, que mai podia comptar amb la paraula de l'ataconador, exacta abans com rellotge d'arena i esdevinguda sobtadament més trencadissa que el vidre volador.

Aquestes assiduitats, aquesta simpatia del senyor Quim per la Magdaleneta, aviat van ésser vistes i comentades per tota la gent del barri. Al carretó del Nelo ja no feien enfadar al sabater, encara que la bona intenció de tots els concorrents fos l'augment de l'enrabiada, i és que l'actualitat esborrava l'únic tema de conversa que feia perdre els estreps al bon home i sortir amb el cavall desbocat. Era inútil, completament inútil el continuat agullonament per a fer-lo botre: el senyor Quim no demostrava el més petit enuig per les alusions picardioses que el Serafi li dirigia ni per les riallades del Nelo i del camàlic amb que eren acollides.

I res, que el senyor Quim ataconador es casava amb la Magdaleneta del primer pis. Ell ho havia ja comunicat *oficialment* al senyor Gómez, i prompte la nova va escampar-se per tot el barri.

¿Còm diantre el senyor Quim s'havia engrescat amb la Magdaleneta fins al punt de casar-s'hi? ¿Còm dimoni aquella noia, que si no era bonica al menys tenia frescor de joventud, s'avenia a unir-se a aquell home que comptava ben bé quinze anys més que ella, i que, a la fi, era un pobre treballador que havia de guanyar-se les queixalades picant soles del matí al vespre?

Aquest misteri l'aclaria el senyor Ramis, l'amo adroguer, a tota parroquiana que volgués escoltar-lo mentre pesava la mitja lliura de sucre o feia voltar la roda del molinet del cafè.

El Quim era un tros de pa batejat, quiet, treballador, excel·lent marit en perspectiva i model de pares quan fos l'hora. Cert que tenia uns quants anys més que la Magdaleneta; però això, si bé es mira, no constitueix obstacle; ans al contrari, és garantia de formalitat i de seny per a dur les regnes del matrimoni, qualitats apreciables per a tota dona que entrelluqui un xic la transcendència del setè sagrament. I la Magdaleneta era de les noies que tenen bon sentit, encara que amagat sota un caràcter rioler i enjogaçat. Per això, per ésser entenimentada i conèixer quin era el camí de la seva felicitat, acceptava la mà del Quim, de l'home que havia de dur la dona a l'altar per impuls de veritable estimació exempta d'apassionaments de primera hora que, molts cops, disfressen d'amor lo que tansols és engrescament passatger.

Per altra part, la vida que feia el Quim no podia continuar per gaires anys més. Sol i vern en el piset del terrat, tenint d'endagar-se ell mateix el llit i netejar la casa, que per la manca d'aptituds de tot home per aquestes feines purament femenines, era sempre un cau de pols com si escombra no hi passés mai; havent de pendre el desdejuni al carretó del Nelo, beuratge de virtuts alimentícies del tot il·lusòries, i ingerint a les hores dels àpets les menges malsanes i carregades d'espècies fortes de la taverna del

cantó. Tot això requereix joventud, que vol dir bona son per a dormir en llits per durs que sien; bon païdor que digereixi fins dimonis posats en pebre, i bon humor que esborri amb cançons la tristesa de la solitud; mes quan un hom ja no és jove, quan l'edat comença a portar-nos cabells blancs i xacres, és allavors que la companyia i les atencions de la muller esdevenen indispensables per a allargar-nos la vida fent-la dolça i amable.

A les dones, que els hi venia bastant de nou que el senyor Ramis, als quaranta anys de pròpia solteria, fes tan xardorosament el panegíric del matrimoni, solien preguntar-li estranyades:

—I doncs, vostè, ¿per què no es casa?—

L'adroguer, allavors, un poc desconcertat, responia:

—No es tracta ara de mi... Jo... jo tinc la germana.—

I les dones, convençudes, eixien de cà l'adroguer per a escampar les bones raons d'aquest respecte al projectat casament de l'ataconador del número catorze amb la criada del primer pis.

—I ¿de quant ençà s'ha tornat tan amic del matrimoni dels altres, el senyor Ramis? — feien les veïnes quan de finestra a finestra es parlava de les opinions de l'adroguer en aquell assumpte que tenia commogut tot el barri. — Oh, i, segons diuen, és ell el que ha fet aquest casori. Sembla que la Magdaleneta, al principi, no hi volia saber res; però el senyor Ramis, amb sermons i consells cada dia, a l'últim l'ha convençuda. Es veu que aqueixa noia se'l escolta com a un oracle. Una vegada va deixar de portar un vestit de tó vermellós que acabava d'estrenar, perquè l'adroguer trobava que era de mal gust. Això que li dic, senyora Pepeta, ho pot ben creure. Ho vaig sentir amb les meves pròpies orelles.

—Oh, prou, prou, senyora Ignàsia; misteris del món, veli aquí.—

En efecte, el casament convingut era ben bé obra del senyor Ramis adroguer. L'ataconador, que ni de jove havia tingut pit per a engegar quatre floretes de galanteig a una noia, és ben segur

que sense l'empenta de l'adroguer i les assegurances que aquest li donà de bon acolliment a les pretencions, hauria arribat a l'hora de la mort amb la declaració amorosa tancada a dintre per aquella tímidesa innata en ell que feia que es cregués ésser insignificant i despreciable als ulls femenins. Així és que l'extraordinària humilitat del sabater atribuïa únicament als bons oficis del senyor Ramis el *sí* eixit de llavis de la Magdaleneta. Això fou causa de que el senyor Quim es sentís altament reconegut a l'adroguer, home d'aital perspiciàcia, que havia sabut endevinar-li aquell sentiment tan pregon i amagat que li pessigollejava l'ànima setmanes i setmanes sense esma per a sorgir a la llum del dia, i que amb les seves dots de persuasió havia escursat en tanta de manera el camí de l'altar, que al Quim no li calia altra feina que agafar del braç a l'estimada i dir-li:

—Apa, reina; quan vulgui's. Són quatre passos i el capellà ja ens espera.—

I lo primer que se li va ocórrer a l'ataconador per a demostrar l'agraïment al senyor Ramis va ésser honorar-lo amb el nomenament de padri de boda.

Va celebrar-se aquesta al cap de poc a l'església de Sant Cugat.

Els invitats eren escassos, car ni els parents sobraven per a ésser convidats ni els cabals eren prous per a arribar a extraordinàries despeses. L'adroguer, pel seu càrrec de padri; el senyor Gómez, que signà de testimoni per part de la desposada; uns oncles d'aquesta; dos o tres cosins d'un i altra, i llestos.

I après, l'arròs amb conill cuinat per la pròpia núvia, que tenia la mà trencada en preparar aquestes menges de festivitat popular, i l'acudit i la rialla per tot amaniment.

El Serafi de cà l'adroguer, aquell follet entremaliat que sempre s'empescava facècies per a riure a les costelles del pobre ataconador, ja hi havia dies que cada matí feia propaganda al carretó del

Nelo per a decidir als veïns a organitzar uns fenomenals esquel·lots en *honor* dels esposos.

El Nelo, que al principi combatia el projecte fonamentant-se en que cap dels contraïents era viudo, i en que és llei per tothom respectada d'ençà que el món és món l'abstenció de manifestacions sorolloses en casoris de gent soltera, acabà per declarar-se vençut davant de la dialèctica de l'aprenent adroguer, persuadit de que en l'aplicació de les lleis hi té d'haver excepcions; de que el Quim ataconador, pel fet d'ésser el Quim ataconador, mereixia esquel·lots com el viudo més viudo de tots els viudos, i de què ocasions com aquella de tabolejar i riure es presentaven poques vegades a la vida i era precis aprofitar-les.

Tan densa i tan negra s'anà formant la nuvolada, que la nit del casori va esclatar la més formidable tempestat popular registrada per comares de veïnat.

Un estol de mainada proveïda de totes les improvitzades eines de fer soroll, començà a moure tal terrabastall enfront de la casa dels nous esposos, que no hi havia orelles ni nervis prou resistents per a soportar aquella fressa eixordadora. El Serafi, el Nelo i el Tano camàlic alentaven amb paraules i amb l'exemple a la canalla esvalotaire. Aquest últim colpejava amb tant braó una llauana de petroli, que als cinc minuts esdevingué inservible per l'abonyegament que ajuntava unes parets amb les altres.

El senyor Gómez, autoritat previsor que havia descobert la conspiració feia uns quants dies i que, per a evitar l'escàndol amb la seva presència tornà al carrer en havent sopat, ni va poder fer abortar el projecte, ni les comminacions dirigides tot lo enèrgicament possible als revoltats, tingueren virtut suficient per a tallar l'avalot, que creïa com riuada impetuosa que arrossega entre bramuls els obstacles que li barren el pas.

No n'estava poc d'indignat el senyor Ramis adroguer! No hi havia modos, vergonya, ni dignitat per part del senyor Gómez, que, en lloc de declarar-se impotent per a dominar el conflicte i

d'arraulir-se al portal del número quatre com una gallina mullada, la seva obligació era el demanar aussili amb els xiulets més alarmanants del repertori, i un cop aplegats els *serenos* i vigilants necessaris, netejar d'avalotadors el carrer amb totes les càrregues que calguessin. Ell rai que, per la seva autoritat, podia descarregar la mangala sobre els caps rebels i prodigar en nom de l'ordre nyanyos i xiribecs amb la major impunitat! I lo que acabava de fer sortir de fogó a l'adroguer era la consideració de que, essent ell el patrocinador d'aquelles bodes, una gran part del soroll i de la befa li corresponien. Era això una falta de respecte a la seva persona que a cap dels organitzadors dels esquellots podria perdonar mai, i es prometia, com a càstic immediat, despatxar punt en blanc al Serafi, que, com a dependent séu, resultava el més culpable de tots.

A les increpacions i protestes del senyor Ramis prompte s'hi afegiren les dels veïns pacífics que volien descansar i l'aldarull formidable del carrer els vedava el compliment d'aquesta necessitat fisiològica tan imperiosa com necessària. Hi havia qui proposava escopetades de sal granada; els més sossegats parlaven de denúncies a Sant *Gayetano*, i tots treien foc pels queixals davant la inutilitat del dret i de la raó.

L'únic que no s'indignava era el propi senyor Quim ataconador. ¿Còm podia indignar-se si l'amargor que du aquest sentiment al cor hauria quedat tot seguit endolcida per la mel que en regalimava? ¿Còm havia ni tan sisquera de molestar-lo aquella expansió innocent dels veïns en diada en que la felicitat pesava més en la balança de l'ànim que tots els enutjos del món que pretinguessin trabucar-la? Més aviat l'esquellotada sonava a les seves orelles com homenatge un xic barroer que se li tributava, com manifestació de l'alegria d'ell encomanada al veïnat pels lligams de l'apreci de tants anys.

Així és que davallà al carrer amb el somris als llavis, i va convidar a tothom a fer sucamulla a la taverna, apaivagant de pas l'enuig del senyor Ramis contra el Serafi, que quan la pròpia vic-

tima demana l'indult del seu agressor no hi ha cor humà que pugui refusar-lo.

Alli, en la taverna de la cantonada que durant tants anys havia sigut menjador del sabater, va finir el soroll dels esquellots per a celebrar la boda amb borregos i vi bo, i amb tanta prodigalitat rajà aquest de la bota, que tant el Nelo com el Tano camàlic trobaren en el moscatell els mateixos efectes que solien presentar-se cada dissabte a conseqüència de l'aiguardent de Valls, i entre aquests dos i algun altre a qui també el vinet havia donat alegria en excés, varen cloure la festa carregant-se a les espatlles al senyor Quim ataconador i portant-lo en triomf fins a l'entrada de casa seva, entre les aclamacions engegades per la veuassa enrogallada del camàlic i contestades per tot el seguici esbojarrat.

I conten les cròniques, que esbrinen els fets més recòndits i misteriosos, que aquella nit el senyor Quim no pogué descansar per la migranya que els veïns, amb tant trasbals i saragata, li havien ofrenat com a present de bodes.

El senyor Quim ataconador era del tot feliç. Realment, l'estat de solteria no s'havia fet per a temperaments com el d'ell, home casolà i de costums en extrem morigerades, que ara sentia la recança de no haver encaminat els seus passos envers l'altar tres o quatre anys abans, o sia quan la Magdaleneta entrà a servir al primer pis. Cert que l'encongiment connatural en ell, el concepte tan pobre que de si mateix tenia, aquella temença a la forçosa carabassa que corresponia a la seva insignificància, li havia sempre encadenat a la gola tota declaració amorosa. Era per això que sentia viu agraïment al senyor Ramis, que, per bona voluntat i simpatia, va allargar la mà generosa per ajudar-lo en el pas difícil. L'ataconador no podia deixar de reconèixer que sense aquest aussili a la pròpia tímidesa no hauria arribat mai a formar part del gremi de Sant Josep encara que l'instint i la conveniència li haguessin demanat a grans crits.

Ademés, un cop casat amb la Magdaleneta, l'adroguer va constituir-se en protector d'aquell matrimoni, fent que el senyor Quim col·loqués en paper de l'Estat els estalvis que tenia; que a la cuineta, poc ventilada i no massa clara, hi obrissin un finestrell, i que a les festes, en lloc de romandre tota la santa tarda a casa com uns estaquiots, anessin juntament amb ell a esbargir-se als afores i a agafar major dalit per a empendre la feina a cap de setmana.

En el poc temps que el Quim tenia amistat amb el senyor Ramis, l'afecte per aquest anà creixent fins a passar de la mida del que sentia de tants anys pel senyor Gómez.

—El senyor Ramis — solia dir l'ataconador — és el meu segon pare.—

El senyor Quim ataconador no hi veia de cap ull. La Magdaleneta tenia basques, desmenjaments i totes les manifestacions molestes que anuncien la pròxima maternitat. Això feia que a deshora vinguessin aquells desitjos de menges desacostumades que és precis satisfer promptament en evitació de lamentables empremtes de l'anhel de la mare a l'epidermis del fill, i quan això succeia, que, si no era dos cops per setmana, era dia per altre, el marit havia de deixar la feina i córrer tot Barcelona en cerca de maduixes fora de temporada o a demanar com especial i gran favor als pescadors de la Barceloneta una bona racció d'aquell bacallà amb patates, l'oloreta del qual, persistent en pessigollejar els narius d'ençà de la passejada del diumenge pel port, tenia la muller amb veritable fam d'aquella menja.

L'estat especial de la Magdaleneta fou la causa de que comencés a sentir cert malestar pel baf de la cuina, i que, accentuant-se de dia en dia les basques al preparar els menjars, acabés per abandonar tota feina culinària i viure de les temptacions que en forma de llaminadures se li apareixien darrera els cristalls dels aparadors, obligant a l'espòs a retornar als àpets de la taverna de la cantonada com en el temps de solteria.

—No t'amoïnis — deia sovint aquest a la seva dona. — Si no et prova no cuinis, i no passis ànsia per mi, que jo ja m'arreglaré. Tira't al llit si et canses d'estar dreta; menja lo que et vingui de gust, i no t'estiguis de res. Fes lo que et sembli, res més que lo que et sembli. El cas és que tot vagi bé.—

Les veïnes trapaceres, fins a les orelles de les quals havien arribat algun cop aquestes recomanacions i que veïen après les tals advertències complides, tornaven als comentaris de finestra a finestra arrencant a tiretes la pell del sabater i de la seva dona.

I ara! ¿On s'es vist? Tantes contemplacions per trobar-se en un estat naturalíssim per a tota dona casada! Qualsevol creuria que no més era ella en el món que passava per aquests trànsits, i quasibé totes les veïnes podien donar raó de lo que són els primers mesos de l'embarç i també testimoniar que no n'hi havia per tant.

Ja era una bona maula la tal Magdaleneta! Amb l'escusa del seu malestar feia el dropo tot el sant dia, donant-se la gran vida mentre el marit picava i repicava soles per a dur a casa unes quantes pessetes que, forçosament, devien empassar-se tot seguit per les mans foradades de la muller.

Un home com el Tano hauria tingut d'arreplegar aquella presumida i beneïta. Una munyeca ben ferma com la del camàlic, que sabia manejar la vara de freixa sempre que convenia afermar l'autoritat del marit i ofegar les primeres manifestacions de la desobediència. Ja li passarien prompte, ja, tots els mals posada en tractament d'un saludador com el Tano camàlic, que fins quan la muller tenia raó en la queixa al veure'l arribar a casa begut i escurat de butxaca, aconseguia cloure-li la boca amb la santa plantofada!

Però el Quim, pobre senyor Quim, era un enza, un tros de carn batejada, que mereixia que encara n'hi fessin de més crespes. Oh, i l'home estava embadalit amb la seva costella, caient-li la baba com a un tanoca.

—El millor dia — feia alguna de les veïnes com a comentari final — serà capaç de posar la seva Magdaleneta en un niu de cotó fluix per que no se li desfaci. Calçasses, més que calçasses!

—Aquest és el mot que jo tenia fa estona al pap i que no trobava la sortida. Això, això: el calçasses del nyinyol és el senyor Quim ataconador.—

El qualificatiu, caigut en gràcia i repetit una i altra vegada, anà escampant-se de tal manera pel veïnat que prompte al pobre sabater ja no se'l designà per altre nom, i fins la mainada, a l'anar o tornar d' estudi, treient el cap pel portal del número catorze i fent botzina amb les mans per a donar tota la sonoritat possible a la frase, cridaven, apretant a córrer aprés de la descàrrega:

—Calçasses del nyinyol! Calçasses del nyinyol!—

Al cap dels set mesos justos i cabals del casament, la Magdaleneta posava al món el primer fill.

Quan vingueren els dolors i a seguit d'ells la llevadora, aquesta, amb la seva indiscutible experiència, va arrufar el nas. El gest de mal auguri posà ja amb l'ai al cor al marit, que, així que un moment de treva en la sofrència de la muller donà ocasió a la llevadora per a sortir del dormitori, va pregar a aquesta que expliqués la causa d'aquella contrarietat que ell li havia llegit al rostre. ¿Era que la vida de la Magdaleneta corria perill?

Res d'això; per aquest costat el senyor Quim podia estar del tot tranquil. L'enuig de la llevadora era sols pel fet de que la fruita caigués de l'arbre abans d'arribar a la maduresa; pels perills que representa per a l'infant semblant anomalia; per la molta cura que cal el fer viure un ésser que ve al món sense haver assolit el suficient desenrotllament al claustre matern; per la paorosa perspectiva, en fi, d'una vida eternament malaltixa pel séu començament prematur.

Aquesta contrarietat venia a amargar l'alegria del sabater, que no atinava en les causes i que es feia càrrecs de no haver tingut

prou atencions a la muller durant l'època de la gestació; emperò, al venir la criatura, que per cert era un xicot, complint-se amb això els desitjos i esperances de l'ataconador, la llevadora quedà sorpresa.

—Quin *toro*, Verge Santíssima! Pobre de vostè, senyora Magdalena, si arriba a venir a temps. Potser hauria nascut amb sabates i tot, vegi. Ja és ben veritat que Nostre Senyor sempre fa les coses ben fetes! —

L'opinió de les veïnes enteses en aquestes coses, que eren quasi totes, coincidia exactament amb la de la llevadora.

Quina formosura de nadó! I de que era golafre i vividor prou que en donava proves aferrussant-se al pit com una sangonera assedegada.

En efecte, els vaticinis de la llevadora, que tant havien preocupat al senyor Quim, van ésser desmentits dia per dia, i als quinze transcorreguts des de el del naixement, amb la mare que ja es llevava i el fill fet una pometa camosina, va celebrar-se el bateig.

Com que l'amor amb amor es paga, el senyor Ramis adroguer, acompanyat d'una cosina de la Magdaleneta, fou el qui portà la criatura a les fonts baptismals, lo qual feu refflorir els comentaris entre les xafarderes del barri, que, novament al cel-obert, descobrien malícies, prodigaven vituperis, i planyien al senyor Quim amb frases en les que la compassió es barrejava amb el menyspreu:

—Pobre *Calçasses del Nyinyoll*—

Van passar uns quants anys que portaren la creixença al menut i a l'estimació que per ell sentia el senyor Quim.

La Magdaleneta ja ho deia:

—Aquest xicot serà un malcriat. Es clar, com que el Quim no hi veu de cap ull i les hi deixa passar totes!...—

I era així efectivament. El gran amor que sentia per l'infant

era causa de que celebrés totes les gràcies d'aquest, inclús aquelles que és precis corregir per a que de gràcies que són en la mainadeta no es converteixin en defectes un cop feta la creixença.

El nen, voluntariós i dèspota com tota criatura que no troba aturador a les seves fantasies, a la més petita contrarietat agafava unes enrabiades que fins perdia el plor, esglaiant al pobre senyor Quim al veure que s'asfixiava, o bé quan algú li deia quelcom que a ell no li queia en gràcia, arreplegava un bastó o una escombria i feia lo que podia per estomacar la persona antipàtica.

I aquestes sortides tenien captivat al senyor Quim, que acabava sempre per agafar el nen als braços i menjar-se'l a petons, assegurant que de criatures de tanta vivesa no en corrien pel món.

Sort que el senyor Ramis, amb la seva autoritat de protector, va posar un xic de remei a aquests excessos, disposant que el marrec comencés a anar a estudi. Allavors cada cop que aquest, amb la cartera de col·legial que per tot llibre contenia l'abecedari, baixava del piset per a encaminar-se a l'obligació imposada, el senyor Quim deixava estar la feina per a seure's la criatura als genolls i consentir-li que posés en renou eines i calçat a mig endegar. El xicotet, que per a ell era una festa el poder clavar claus allí on li venia bé i convertir les formes en vaixells de guerra que es bombejaven amb tatxes, cada dia feia tard a estudi, i quan el mestre es queixava de la manca de puntualitat, el sabater responia:

—Dispensi, senyor Comes; però sóc jo que en tinc la culpa. Necessito, com el pa que menjo, jugar a barcos amb el nen cada dia. No hi puc fer més.—

La felicitat no pot ésser mai completa. La Magdaleneta, d'ençà d'un quant temps, es queixava de l'estòmac, lo que tenia sumament amoïnada al marit, que veia que la seva estimada muller quasi cada dia a les quatre cullerades d'escudella havia de deixar el plat, i que al venir la carn d'olla ni tan sisquera es veia amb

cor de tastar-la. Emperò aquesta desgana de la sabatera tenia intermitències notables. A lo millor no dinava, i a mitja tarda li venia l'acudit de menjar pernil en dolç i havia d'anar a cà l'adroguer a cercar-lo a corre-cuita; altres cops el ventrell, indiferent a les viandes casolanes, demanava insistentment les nates de punxa i els *palos* de Jacob, i cap al carrer d'en Petritxol falta gent a satisfer l'imperiós manament del tirà.

Era, la de la Magdaleneta, una enfermetat de mena tan extraordinària, que així com totes les malalties de les vies digestives porten com a conseqüència immediata la desnutrició i enflaquiment del malalt, aquella donava greix i més greix a la dona del senyor Quim, símptoma que ella considerava alarmant i que acabava d'afegir preocupacions a l'ànim del marit.

Naturalment, a la persona que no té la salut cabal li falta el braó necessari per a remar en el tràngol de la vida, i això era lo que li passava a la Magdaleneta, que, sense esma per a collir una palla de terra, deixava els llits per fer i la casa per escombrar.

Això sí, com que deia sempre a qui volia escoltar-la que la seva enfermetat era nerviosa i que els nervis volen picarols que amb llur dring enjogaçat els afluxi de la tivantor que dóna tots els mals, la muller del senyor Quim no perdia ocasió d'aplicar-se aquest agradabilíssim sistema terapèutic, assistint a cines, a teatres i a tot arreu on s'hi anunciaven divertiments.

El senyor Gómez, que observant aquesta vida anòmala de la Magdaleneta temia que els estalvis del senyor Quim se'n anessin ràpidament riu avall, un dia va emprendre a l'ataconador per a donar-li algun entretoc respecte als perills de la seva situació econòmica.

L'urbà s'errava de mig a mig. El senyor Quim agraiava la bona intenció de l'advertència; però calia proclamar ben alt que el senyor Gómez desconeixia en absolut les qualitats de la Magdaleneta, dona de tan bones dots administratives que, amb tot i l'augment de les despeses que imposa pujar un fill, malgrat la malaltia

d'ella que, com tota enfermetat, feia créixer considerablement el pressupost de la casa, la guardiola no tan sols no minvava, sino que cada setmana anava pujant de pes.

Convençut el senyor Quim de que els consells del guarda amic eren conseqüència de les opinions del veïnat, per esvair equívocs i posar les coses en son lloc, explicava arreu la seva prosperitat econòmica, i això feu que al carretó del Nelo els més malpensats assegurassin que el *Calçasses del Nyinyol* no era tan totxo com la gent es pensava.

Quan un home té la desgràcia de que li caigui a sobre un nom nascut de la befa popular, el que porta de pila i els que el segueixen per ordre d'ascendència, queden anulats fins a l'extrem de que sovint el propi interessat acaba per oblidar-los. A l'arribar a aquest punt de la nostra narració, al consignar que en el barri ja no existien xics ni grans que anomenessin al sabater pel seu nom de fonts, també nosaltres tindrem d'arreconar-lo i penjar constantment a l'esquena del bon home el motiu de *Calçasses del Nyinyol*, segurs de que, obrant així, el llegidor sabrà sempre de qui es tracta.

L'opinió, doncs, llençada per aquells maliciosos parroquians del Nelo, va semblar tan encertada a tots els que l'escoltaren, que, propalant-la quiscun pel seu cantó, prompte el barri en pes la defensà i se la feu seva.

No era possible que el *Calçasses del Nyinyol* fos cec d'enteniement fins al punt de no veure lo que a casa seva succeïa. Al contrari, l'ataconador lo que tenia era la vista més fina de lo que el seu posat d'enza podia fer suposar, i, mancat d'escrúpols i de dignitat, havia vist de bon principi el negoci i es casà tot seguit amb la Magdaleneta per a pendre-hi part en calitat de tapadora.

Quan el senyor Gómez sortia a la defensa del *Calçasses*, dient que això eren calumnies infames i que el sabater era incapaç d'haver tingut els propòsits que se li atribuïen, el Tano camàlic li tapava tot seguit la boca:

—Si ell mateix ens ho va dir ben clar l'altre matí aquí al carretó. ¿Veritat, Nelo?

—Jo em quedí del tot assombrat. Chè, que tiol!

—*Pero ¿qué es lo que dijo?*

—Res, quasibé res—feia el camàlic.—Que mai l'havia ballada tan grassa com ara, i que si tenia cada dia més *calés* a la calaixera era gràcies a la seva dona. Sembla mentida que hi hagi al món tanta barra!—

D'allavors ençà el pobre *Calçasses del Nyinyol* fou malmirat per tothom, que veia en ell l'home arribat a la màxima de les degradacions. Els homes, sempre que el veien, tombaven el cap per evitar la salutació; les dones mormolaven entre dents paraules inintel·ligibles i certament massa virulentes per a ésser pronunciades en veu alta, i cada vegada que el Tano camàlic passava pel davant de la porteria del número catorze, escupia amb tota força i solia exclamar:

—Ex, quin fàstic!—

El sabater, que no es donà ben bé compte d'aquesta hostilitat dels veïns fin que una de les criades de l'escala que venia de la font li negà un trago d'aigua, no sabia a què atribuir aquella estranya actitud, i, al matí següent del refús, tot prenent el café amb llet al carretó, preguntà a uns i a altres si era que tenien algun agravi contra seu que ho diguessin, que tot devia ésser un malentès i que ell sentia per tots la mateixa bona amistat de sempre.

—¿Mosatros contra vosté? No, no; pot estar tranquil — feu el Nelo.

—Si les nostres cares no us agraden, canvieu de barri i potser en trobareu d'altres de més boniques — afegí el Tano camàlic.

—¿A què ve aquesta sortida?— va preguntar l'ataconador estranyat. I el camàlic, allavors, signant el carreró, digué amb veu imperiosa:

—Apa, aneu a estirar el nyinyol i no m'empipeu més. ¿No

haveu engolit el café i llet? Doncs, llestos, i a la vostra feina, que aquí ja hi són de massa.

—Poc a poc. Si ho vull me'n aniré, ¿sentiu?

—Si no ho feu per les vostres pròpies cames us hi engegaré d'una empenta. Ja ho sabeu. —

El *Calçasses del Nyinyol* amidà de cap a peus al Tano amb una mirada rencuniosa, i, adoptant una actitud de prudència davant de l'agressivitat del camàlic, s'encaminà sense dir mot cap al seu carrer.

—Aquests són els que als disset anys escanyaven homes de vinticin, aquests! — cridà el Tano al veure que el sabater es donava per vençut a la primera amenaça. — Amagueu les criatures, que el *Calçasses del Nyinyol* se les menja de viu en viu! —

L'ataconador es tombà ràpidament per a contestar a la insolència, quan la mà oportuna del senyor Gómez se li posà damunt l'espatlla.

—*Déjelo correr, señor Quim. No vale la pena de pelearse por tan poca cosa.* —

I, deixant-se dissuadir, com sempre, per les bones raons de l'urbà, l'ataconador anava repetint entre dents les seves últimes paraules:

—Tan poca cosa, tan poca cosa... —

No era certament tan poca cosa com suposava el senyor Gómez el fet de que els veïns li fessin a totes hores aquell posat malagradós; que fins les criades li neguessin una sed d'aigua, i que el Tano camàlic, en lloc de donar-li explicació d'aquesta actitud incomprendible, encara l'amenacés, omplint-lo d'insults i de befes.

¿Es que el senyor Gómez sabia la causa de la malavolensa dels veïns? ¿Es que un hom pot agraviar a tot un barri en pes sense conèixer-ne el motiu? ¿Què calia fer, què s'havia de dir, com era precis comportar-se per a atraure's altre cop la consideració i l'apreci de la gent?

El senyor Gómez, sospesant bé les paraules per a donar sorti-

da tan sols a les que no comprometen ni poden dur conseqüències desagradables, assegurarà que ignorava en absolut que ningú del carrer tingués la més petita queixa contra l'ataconador, i va recomanar-li que no donés cap mena d'importància a les sortides de tò del Tano camàlic, home groller que deixava anar les paraulades creient que els altres tenien la pell groixuda com ell. Quan una persona no ha mancat en res al pròxim i té la consciència neta com un mirall, pot anar amb el cap ben alt i ben lliure de preocupacions per la conducta dels altres.

Amb tot i que el nostre *Calçasses* no podia deixar de reconèixer que aquesta recomanació de l'urbà era consell d'home sensat i la millor conducta a seguir, l'estrany comportament de la gent del carrer el tingué capficat dies i dies, tant que, a no ésser perquè en el barri hi tenia el pa segur, fins s'hauria traslladat de domicili. No s'ho podia treure del cap: tenir a tothom girat contra d'ell i no conèixer-ne la causal...

Per fi els propis veïns posaren davant dels ulls del *Calçasses del Nyinyol* el motiu pel qual es veia despreciat de tots.

Fou l'endemà d'aquell vespre que, no sentint-se bé del ventrell, se'n anà al llit sense sopar, i que la Magdaleneta, que practicava amb més constància que mai el tractament de la distracció per a combatre aquells nervis enrevenxinats, va eixir de casa per a anar al cine amb unes cosines piadoses que li feien el favor d'acompanyarla. Fou l'endemà mateix que, al tornar de la taverna en havent dinat, es trobà amb la injúria a la cara.

Un desvergonyit havia fixat als vidres de la porteria un paper que representava un ninot amb unes descomunals banyes i que, per aclarir tot dubte sobre la personalitat de la caricatura, tenia a sota una llegenda que deia: «*Aquet es el sinpatig señor Quim, alias Calsasas del niño*».

El pobre sabater, que en un instant descobri el misteri de lo que passava, va esquinçar el dibuix infamant i s'encaminà resolta-

ment a la placeta per encarar-se amb el Tano camàlic, que ell, i ningú més, havia d'ésser l'autor d'aquell insult intolerable.

Quins desenganys porta la vida! El pobre *Calçasses* que sempre havia tingut al camàlic per home de bon fons, encara que malparlat i bon xic donat a la beguda, ara veia que era una ànima miserable que es complavia en escampar la calúmnia sense propi profit i mogut sols per la satisfacció satànica de fer mal. Els seus desprecis, les seves paraules, qual sentit ara es veia clar, portaven la plena convicció al sabater de que aquell home era el que havia escampat al vent la difamació que arrela com mala herba en el cor de la humanitat, propensa sempre a creure i a propagar tota infàmia.

Calia que parlés, calia que cara a cara repetís la indigna acusació, calia que a seguit, encara que fos arrencant-li amb tenalles roentes els mots de la gorja, proclamés a la llum del sol i davant de tota la gent del barri la falsetat de les seves suposicions.

La cadira que el camàlic tenia al cantó estava desocupada, i, per més que l'ataconador cercà pels carrers i carrerons del voltant, no pogué trobar el Tano enlloc.

Allavors, desalentat per la cursa inútil i no trobant-se amb serenor ni aptitud pel treball, se'n pujà al piset del terrat. Sentia la necessitat d'alleugerir-se d'aquell pes que li oprimia el pit, contant a la muller la conjura que contra el bon nom dels dos s'havia format entre els veïns. Ara sí que era arribada l'hora de fugir lluny, ben lluny, de la pestilència d'aquell barri; però era precis abans posar l'honra del matrimoni a tota l'alçada que corresponia.

La muller tractà de persuadir al marit de que no fes cas de les trapaceries dels veïns; de que seguis els mateixos consells que li donava abans de casar-se; de que s'ho tirés tot a l'esquena. I el senyor Ramis, que a requeriments de la Magdaleneta pujà al piset per ajudar-la en el bon propòsit de vèncer la irreductibilitat del *Calçasses*, també va repicar en ferro fred durant més de dues hores, recomanant-li la calma i el despreci per les xafarderies de la gent.

El sabater, d'ordinari tan dúctil al consell, acabà per declarar que era completament inútil dissuadir-lo de son propòsit de reivindicació, i que, davant de l'honra i de la dignitat malmeses, no hi havia aturador que li tanqués el camí.

—¿Que no ho veus — saltà la Magdaleneta — que si t'enredes de paraules amb el Tano camàlic faràs un paper ridícul? ¿No ho comprens que aquell homenet amb una bufada et farà cendra?

—Magdaleneta — feu el *Calçasses* — pensava que em coneixies i veig que anava equivocant. Es veu que no saps les forces que donen les ferides a l'ànima.—

Aquella nit el pobre ataconador no pogué de cap manera conciliar el son, i així que va clarejar saltà del llit esperant l'hora de dirigir-se al carretó, on forçosament havia de trobar el Tano, com cada matí.

En efecte, d'un tros lluny ja va veure el camàlic que feia l'acostumat suca-mulla de carquinyolis amb aiguardent.

—Mestre — digué el *Calçasses* posant-li la mà a l'espatlla i fent un esforç per dominar l'irritabilitat dels nervis i aparèixer tranquil i serè — hem de parlar.

—¿Amb mi?

—Amb vos, amb vos.

—¿Que és cosa que ha de dir-se a soles o bé pot abocar-se aquí mateix?

—Aquí mateix, i com més gent hi hagi davant, millor.

—Doncs aneu dient mentre acabo d'enllestir la feina de primera hora.—

I el camàlic anà sucant els carquinyolis a l'ensem que el *Calçasses del Nyinyol* exposava les seves queixes.

Estava segur de que era el Tano, el que el feia malveure de tot el barri propalant les majors calumnies, i ara, que els escoltava el Nelo i els parroquians, exigia que desmentís públicament les seves enraonies deshonoroses.

—Aneu, aneu, beneit del cabàs! — exclamà el Tano abocant-se

d'un cop a la gola el contingut del got. — No vingueu a fer l'inocent i el desentès. ¿Encara ens voldreu fer creure que no sabeu lo que passa a casa vostra? ¿Que no ho veieu que la gent té ulls a la cara i que no necessiten que sigui jo el que senyali? ¿No ho compreneu que la vergonya us surt a la pell?

—Ché, detxa-ho, Tano, i que se'n vatxe este home a la sua obligació i no vinga a moure soroll a la meua botiga — digué el Nelo.

—No ho vull deixar, caram! Jo sóc home que quan el tarannà d'una *pressona* no m'agrada, li tombo la cara sense ficar-me poc ni molt en lo que fa o deixa de fer; però si aquesta *pressona* em ve amb *cuentos* buscant-me bronquina per una cosa que fins saben les criatures de bolquers, sóc capaç de refregar-li pels nassos totes les escombraries que té a casa. ¿Dieu que jo he inventat això i lo de més enllà? Doncs sapigheu que ni de vos ni de la vostra dona no me'n ocupo ni ganes; que si el veïnat us gira l'esquena és perque veu lo que veu. ¿Sentiu?

—¿Qué és lo que veu el veïnat? Digueu — feu l'ataconador amb les sangs enceses.

—Vatxi-se'n, Quim, crega'm — tornava el Nelo tement que possibles baralles vinguessin a desacreditar-li l'establiment.

—No, no me'n vaig sense que abans aquest home parli clar com fan els homes que són homes.—

I el Tano camàlic, allavors, ja esgotada la poca paciència que tenia, amb ademans descompostos i a grans crits, continuà:

—Doncs aquí ho teniu lo que veu la gent i que per força haveu de veure vos a menos que tingueu els ulls al clatell. Veu les magarrufes de la vostra dona i l'adroguer, que no s'estan de fer el ximple a la botiga per gent que hi hagi al davant; veu, com abans d'ahir a la nit, que se'n van de boleio talment com marit i molla; veu que mai us falten quatre duros a la butxaca, i veu també que aquell marrec que va nàixer tan prompte té la pròpia fesomia del senyor Ramis adroguer! —

Una sensació de glaç va deixar al sabater mut i sense esma per a tenir-se dret. Va seure's al braç del carretó, i, tancant els ulls i apoiant el cap en ambdues mans, veié per primera vegada lo que tothom havia vist feia tant temps. Veia en el fons de son cervell entenebrit l'imatge de la criatura i el rostre del senyor Ramis, i constataba que els ulls eren del mateix blau, que els cabells es rinxolaven igualment i que les boques tenien idèntica contracció, mostrant apenes el vora viu del llavi. Oberta la visió de la realitat pel cop brutal del camàlic, acudien al magí, ràpida i atropelladament, les proves de la deshonra: el fet de la naixença prematura de l'infant; la fingida protecció d'aquell home; l'interès de l'esposa per a que no aclarís qui era l'autor del dibuix injuriós; la sortida de la penúltima nit...

—Tano, Tano—feu alçant el cap i dirigint-se amb veu suplicant al camàlic.—Digueu-me la veritat, per Deu; penseu el mal que pot portar una paraula en fals... Digueu, diguen, ¿n'esteu ben segur que abans d'ahir la meva dona no va sortir amb les seves cosines? Digueu, diguen la veritat per lo que més volgueu en aquest món! ¿N'esteu segur?—

El camàlic, que, per la commoció soferta pel *Calçasses*, va comprendre que realment aquest era un desgraciat que no sabia ni una paraula de la conducta de la muller, respongué acotant el cap:

—Sí, n'estic segur.

—¿I de que era el senyor Ramis sol, enteneu, tot sol, el que l'acompanyava?

—Sí, sí... tot sol. El Tano camàlic, Quim, podrà no tenir gaire cervell ni servir per a altra cosa que per a bèstia de càrrega; però mai, mai de la vida, ha dit una cosa per altra.—

El *Calçasses del Nyinyol*, retut per aquesta afirmació sincera, restà uns moments assegut al braç del carretó en estat de completa inconsciència, i dues llàgrimes, que no sapigué d'on venien ni perquè brollaven, varen anar lliscant-li cara avall. Va veure rostres coneguts que l'esguardaven amb interès i compassió, i al donar-se

compte de que inspirava aquest sentiment per la seva feblesa, s'aixugà els ulls amb el revés de la mànega i s'alçà tot d'una. Tenia encara una esperança, esperança que entre dents demanava a Déu veure cumplida, esperança que el vingués a despertar d'aquell mal somni, l'esperança de la plena justificació de l'esposa, el total esvaïment del més petit núvol de sospita, el retorn a la normalitat i a l'alegria...

Era ella, ella tansols, que podia portar la pau a l'esperit contorbat, i, en cerca de la veritat, l'infelix *Calçasses del Nyinyol* es dirigí precipitadament a casa seva.

Va obrir la porta i passà vora el llit on l'infant descansava. Una punyida al cor feu apartar-li la vista de la criatura, i entrà resoltament al dormitori.

—Magdalena, Magdaleneta, escolta, escolta. Tenim de parlar, tenim de parlar sèriament, Magdalena.—

Aquesta, que dormia encara a l'arribada del marit, es tombà d'una revolada cap a l'altre cantó.

—Deixa'm dormir; ja parlarem després, pesat.

—És ara que tenim de parlar, ¿sents? ara mateix. Dignes, digues desseguida, ¿amb qui anaves abans d'air a la nit?

—¿Per això véns a despertar-me?—

I la Magdaleneta, cotxant-se altra volta, deixà la pregunta sense resposta.

—Contesta, Magdalena, contesta! — tornà el marit agafant-la fortament pel braç i fent-li girar el cap. — ¿Amb qui vas sortir abans d'ahir?

—Apa, bèstia, que em fas mall —

Allavors el marit, d'una estiragassada, descotxà completament la dona, i, subjectant-la pels braços, l'obligà a incorporar-se.

—Dignes, digues desseguida amb qui anaves, digues! — I al formular novament la pregunta, el *Calçasses* saccejava la Magdaleneta, acostant la vista als ulls ensonyats d'ella per a llegir en la mirada sense perdre lletra.

—Digues, digues! — tornava, apretant les dents per la ira continguda. I l'esposa, amb les cames penjant del llit i fermament lligada de braços per mans de ferro que la sacudien en estrebades violentes, al passar de les pregoneses del son a la claretat del deïxondiment, es topà amb dos ulls injectats de sang a dos travessos de dit dels seus, i senti el calfred del terror que li glaçava el cos i quasi li llevava el respir.

—Quim, Quim! ¿Què tens? ¿què et passa? Per Déu, Quim, ¿Què és això?

—Digues, digues! ¿Amb qui anaves? ¿amb qui anaves?

—Deixa'm, deixa'm, Quim! Per Déu, que em trenques els braços, Quim!

—Digues, digues!

—¿Què, Quim, qué he de dir?

—Amb qui anaves abans d'ahir a la nit!

—Amb les cosines, ja t'ho vaig dir.

—Mentida! Digues la veritat... digues... si nol...—

Aquesta amenaça arrencà un xiscle de la gola de la muller.

—Calla, calla, desgraciada — feu el marit aplanant la dona sobre el llit i tapant-li la boca amb el palmell de la mà. — Calla, calla! Parla baix, que sóc jo sol, ¿entens? jo sol el que ha de sentir les teves paraules. Això de les cosines és fals, ¿sents? és completament fals!

—Quim, que m'ofegues! — feu la Magdaleneta debatent-se inútilment pel llit. — Que em mates!

—Calla, calla! — repetia el sabater amb veu enrogallada. — ¿Amb qui anaves? Amb qui!

—Les cosines no van venir a buscar-me, i aleshores varem anar a donar un tomb amb el senyor Ramis; però et juro, Quim, et juro!...

—No juris, no juris, que els juraments en boca de bagassa no tenen cap força. ¿Què hi ha entre tu i aquell home? Digues, que ho vull saber tot, tot! ¿Sents?

—Res, Quim, res. T'ho asseguro.

—¿I lo que sap tot el barri? ¿I les escenes a cà l'adroguer, que ha vist tothom? Sabieu que el Quim, confiant en l'honradesa de la dona, no veia res; però us heu equivocat al creure que el dia que obrís els ulls tornaria a tancar-los com home indigne i sense sang a les venes. Vull saber-ho tot... tot... i si no cantes desseguida t'escanyo aquí mateix com a una bèstia fastigosa!—

Al sentir les mans crispades del marit que, com urpes d'au de presa, se li aferraven al coll, la Magdaleneta cregué que era finida la seva existència, i, morta per morta, es decidí a parlar. Era, quan menys, l'únic medi de perllongar la vida uns moments.

—No em matis, Quim, no em matis! Tot t'ho diré, tot, Quim!

—Doncs parla, cuita! —

I apaivagat quelcom l'enfuriment, el sabater escoltà la confessió, que vingué acompanyada de llàgrimes i de protestes de penediment i d'esmena..

Les relacions amb el senyor Ramis venien de lluny. El va conèixer al cap de poc de servir a Barcelona, i ell se la feu seva abusant de la inexperiència de la poca edat. Mai més pogué des-eixir-se de la tirania d'aquell home, que no la deixava ni a sol ni a ombra, que li esgarriava els pretendents sempre que sorgia una bona ocasió de casament i que feia i desfeia treient-la de les cases on servia i col·locant-la allí on li semblava. Ell fou el qui va llogar-la al primer pis d'aquella casa, i ell el que la obligà al matrimoni amb el sabater. Ell, ell, i ningú més que ell, era el culpable de lo que passava.

—¿I el fill, i el fill, Magdalena? —

El fill havia sigut el gran compromís esborrat amb el casament.

—Qué heu fet, qué heu fet, malvats! Fins posar-me un amor al cor que per llençar-lo tindrè d'arrençar-me les entranyes! Miserables, miserables! —

Els últims mots de l'infeliç eixiren trencats per l'asfíxia de l'emoció. Volgué continuar apostrofant a l'adúltera, i la contracció de la gorja no deixà expandir la veu, que es manifestava en sons inarticulats com en els pesombres torturadors. Li mancava aire, aire que penetrés en sos pulmons, que li tornés la vida que semblava escapar-se-li. Eixí del dormitori badant la boca com qui es nega i cerca amb avidesa l'element perdut, i baixà atropelladament l'escala fugint de la pestilència que l'ofegava.

Un cop a la porteria va aturar-se. El nus que li oprimia la gola s'havia afluixat i una munió de records acudien tot d'una al pensament mostrant-se imprecisos i esborrats: el treball de tants anys en aquell lloc; la coneixença amb la Magdaleneta; la caricatura fatal enganxada al vidre del kiosc; les moixaines a aquell fill, que no era fill, cada cop que anava o tornava de l'escola...

Aquesta era la major de les seves desgràcies, l'engany pèrfid i cruel que no hi havia prous llàgrimes de penediment al món per a fer-lo perdonar.

I era aquell home vil i repugnant el pare de l'ésser estimat, de l'infant que era precis odiar amb tota l'ànima i que una veu sincera deia a cau d'orella al sabater que mai, per més que fes, podria desarrelar del cor l'amor immens que li tenia posat.

Les mans del sabater, convulses i crispades, clavaren les deu ungles al front, i un crit de desesper i ràbia eixí com udol de fera que s'apresta a l'escomesa.

—Lladre! Lladre!—

La vista extraviada cercà àvidament per tots els àmbits de la porteria i quedà clavada al vetllador del treball. El sabater es llençà sobre les eines com si aquestes poguessin comprendre la intenció i escapolir-se-li de les mans, fent caure per terra les unes i apartant barroerament les altres, i s'emparà de la que el desfici de venjança sagnant li aconsellava.

L'alarma al carrer fou extraordinària. Al soroll de la trenca-

dissa d'ampolles i pots ocasionada per la persecució d'aquell home que, xarbotant l'enrajolat i el marbre del taulell amb la sang de la primera ferida, tractava d'amagar la vida en tots els recons de la botiga, s'hi afegiren els crits d'assistència de l'aprenent i els xiscles de les parroquianes sobtades al mig de la tragèdia.

Quan el senyor Gómez, el Nelo, el Tano camàlic i altres homes acudiren esfereïts a cà l'adroguer, el *Calçasses del Nyinyol*eixia a la porta i llençava als peus dels veïns la falsilla envermellida de sang encara tèbia.

Estava livid, però tranquil, com satisfet del compliment d'un deure penós i ineludible. Per sobre el trasbals moral que passava, sorgia un sentiment d'orgull, de plena justificació davant dels veïns incrèduls.

—Allí el teniu—digué signant l'interior de la botiga.—Allí el teniu, mort com un gos rabiós sota el taulell.—

I, rendint-se a l'autoritat de l'urbà, afegí:

—Ara sabreu tots per experiència que hi ha calçasses que també maten quan no queda altre camí que matar.—

Avui ja ningú coneix al senyor Quim ataconador pel *Calçasses del Nyinyol*. Els seus companys li diuen «*El Zapaterillo*», i és l'encarregat del taller de sabateria del penal de Sant Miquel dels Reis, a València.

Ara és quan comença a manar.